

WIJZIGING ACTIVITEITENPLAN DAS

BESLUIT WNB Z/126550-258383

ECOLOGISCH ADVIES
EN ONDERZOEK

WIJZIGING ACTIVITEITENPLAN DAS

BESLUIT WNB Z/126550-258383

22 SEPTEMBER 2022

ECOLOGISCH ADVIES
EN ONDERZOEK

Postadres: Goudreinette 10
6922 AE DUIVEN

KvK nr: 72271108

Tel:

E-mail: info@mos-ecologie.nl

Website: <http://www.mos-ecologie.nl>

ECOLOGISCH ADVIES
EN ONDERZOEK

Postadres: Goudreinette 10
6922 AE DUIVEN

KvK nr: 72271108

Tel: [REDACTED]

E-mail: info@mos-ecologie.nl

Website: <http://www.mos-ecologie.nl>

Status: Definitief

Versie: 1.0

Datum: 22 SEPTEMBER 2022

Titel: Wijziging activiteitenplan Das

Subtitel: Besluit Wnb Z/126550-258383

Omslagfoto('s): MOS - Ecologie

Projectnummer: -

Opdrachtgever: Provincie Noord-Brabant

Postbus 90151

5200 MC 's-Hertogenbosch

Opsteller: [REDACTED]

Paraaf: [REDACTED]

MOS – Ecologisch Advies en Onderzoek is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van MOS – Ecologisch Advies en Onderzoek; opdrachtgever vrijwaart MOS – Ecologisch Advies en Onderzoek voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© MOS – Ecologisch Advies en Onderzoek.

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaardigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven MOS – Ecologisch Advies en Onderzoek, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoudsopgave

1	Achtergrond	5
1.1	Inleiding	5
1.2	Voorgenomen ingreep.....	5
2	Actuele situatie das.....	7
3	Te treffen maatregelen	8
3.1	Mitigerende maatregelen	8
3.1.1	Ontmoedigen dassenburcht	8
3.1.2	Risico's	10
3.1.3	Beperken verstoring en impact op het landschap	10
3.2	Compenserende maatregelen	11
3.2.1	Locatie en inrichting alternatief leefgebied	11
3.2.2	Ontwerp alternatieve verblijfslocatie	13
3.3	Ontsnippering en aanleg nieuwe natuur	13
4	Effecten korte termijn (conditionering en uitvoering)	15
5	Effecten lange termijn (Gunstige Staat van Instandhouding)	16
5.1	Staat van Instandhouding.....	16
5.2	Afbreuk Gunstige Staat van Instandhouding	16
6	Belang en alternatieven	18
6.1	Doel en belang	18
6.2	Alternatievenafweging	18
6.2.1	Ontwerp en locatie	18
6.2.2	Werkwijze	19
	Bronnen	20

1 Achtergrond

1.1 Inleiding

Onder de regie van de provincie Noord-Brabant heeft een 20-tal partijen, waaronder overheden en organisaties, samen een programma ontwikkeld voor de verbetering van de kwaliteit van de omgeving van de A59 tussen 's-Hertogenbosch en Waalwijk. Dit programma, 'Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat' (GOL), verbetert de economische vitaliteit van het gebied én de leefkwaliteit van de bewoners en gebruikers. De veiligheid op de snelweg A59 wordt vergroot doordat gevaarlijke toe en – afritten verdwijnen. Door de aanleg van (parallel-)wegen verbetert de doorstroming van het verkeer van en naar de A59. Het programma GOL verhoogt ook de ecologische en recreatieve kwaliteit van het gebied en zorgt voor meer bescherming tegen extreem hoog water.

Ten behoeve van het project GOL heeft de provincie Noord-Brabant op 11 mei 2021 een gewijzigde ontheffing (Z/126550-258383) Wet natuurbescherming (Wnb) verkregen voor das in de Spoordijk te Drunen.

Doordat graafactiviteiten van das hebben geresulteerd in hevige verzakkingen van het fietspad is het noodzakelijk om gedurende de uitvoering van GOL het fietspad te herstellen waarbij de hoofdburcht tijdelijk dient te worden aangetast.

Op basis van bovenstaande is ten opzichte van de initiële aanvraag sprake van het aanvullende verstoren, aantasten en vernietigen van een vaste rust- en verblijf- en/of voorplantingsplaats van das wat een overtreding betekent van artikel 3.10 van de Wnb. Hiervoor dient de eerdergenoemde ontheffing te worden gewijzigd.

Onderhavig rapport betreft ten aanzien van de das een wijziging van het vigerende activiteitenplan¹ en fungeert in deze als onderbouwing voor de betreffende wijzigingsaanvraag. Ter verduidelijking dient te worden opgemerkt dat het daadwerkelijke verschil met het vigerende activiteitenplan betreft het tijdelijk ontmoedigen en vernietigen van de hoofdburcht en de realisatie van een kunstburchtlocatie die tijdig geschikt is voor het tijdelijk huisvesten van de familie dassen. In de eindsituatie zal in vergelijking met het vigerende activiteitenplan het aanbod aan oppervlak functioneel leefgebied voor de das hetzelfde zijn.

1.2 Voorgenomen ingreep

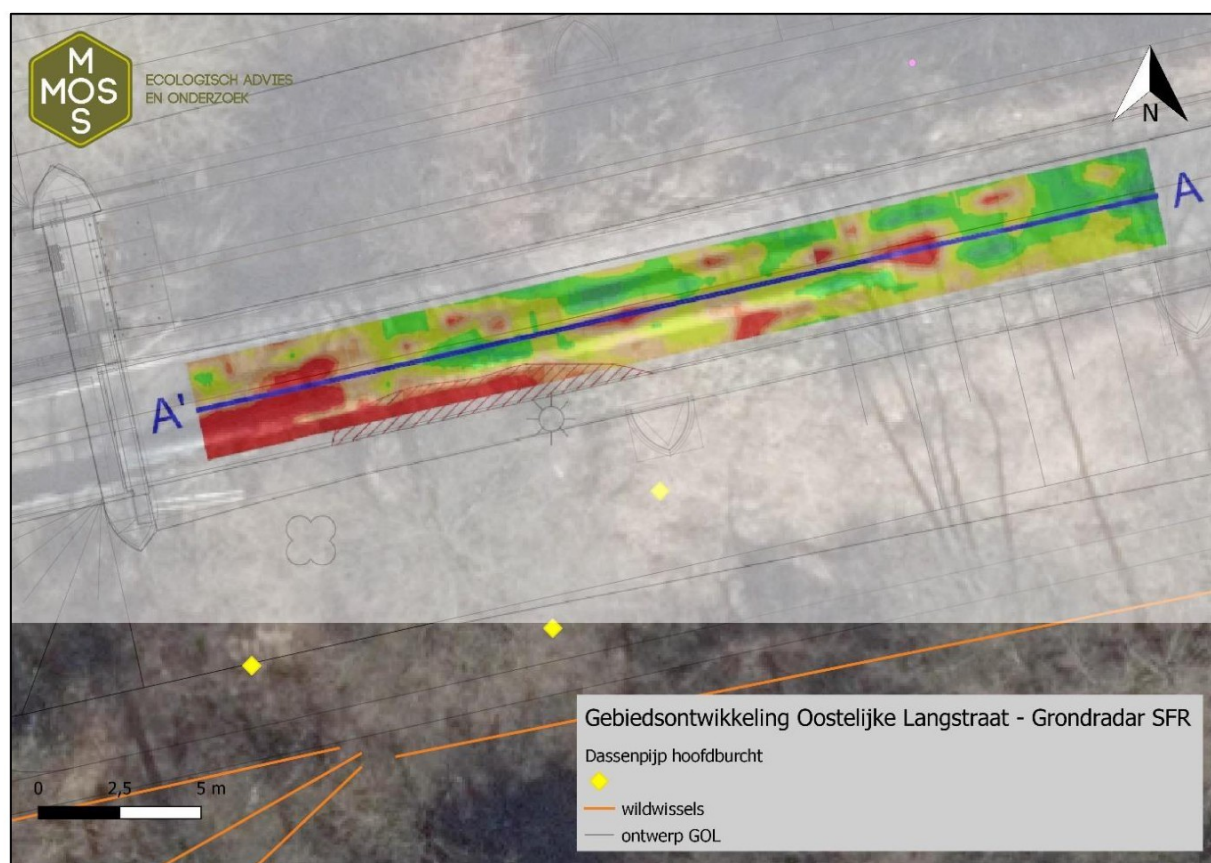
In de winter 2020-2021 is komen vast te staan dat graafwerk door de das op de reeds bekende hoofdburcht in de Spoordijk heeft geresulteerd in de ondermijning en toenemende verzakking van het bovenliggende fietspad. Door gebruik te maken van een grondradar is duidelijk te zien dat er direct onder het fietspad en ter hoogte van de hoofdburcht holle ruimtes aanwezig zijn die de verzakking veroorzaken. Om de veiligheid van de fietsers tot het moment van herstel te kunnen garanderen, is door de gemeente Waalwijk een barri r aangebracht.

In de oorspronkelijk situatie zouden in het kader van GOL de voorgenomen werkzaamheden niet leiden tot aantasting van de hoofdburcht. Echter is het gezien de huidige staat van het fietspad en de onveiligheid voor de weggebruikers noodzakelijk om gedurende de uitvoering van GOL het betreffende fietspad te herstellen waarbij de hoofdburcht dient te worden afgegraven om het herstelwerk te kunnen uitvoeren.

¹ 2020. Activiteitenplan Ontheffingsaanvraag soortenbescherming GOL.Docnr:006-2020. Datum: 14-07-2020. MOS-Ecologisch Advies en Onderzoek Duiven.

Afbeelding 1.1 Locatie van toenemende verzakking ter plaatse van de hoofburcht in maart en juli 2021.

Afbeelding 1.2 Locatie verzakking in beeld gebracht met een grondradar op 2 april 2021.

2 Actuele situatie das

Aanvullende op het onderzoek uit 2018 en 2020 is op 22 maart 2022 een veldinspectie uitgevoerd ter plaatse van de Spoordijk. Op basis van aanwezige graafactiviteit en sporen bleek op dat moment de kernlocatie van de aanwezige dassen nog steeds de hoofd(kraam)burcht te zijn. Gezien de aanwezige dassenactiviteit rondom de bekende en mogelijk nieuwe bijburchten zijn aanvullend eind juli 2022 gedurende een periode van 4 weken op de hoofdburcht en twee (potentiële) bijburchtlocaties wildcamera's geplaatst. De camerabeelden bevestigen voornamelijk de situatie dat hoofdzakelijk de hoofdburcht wordt benut en periodiek de bijburchten als tijdelijke verblijfplaats.

Dit beeld is in augustus 2022 tevens afgestemd met leden van *Dassenwerkgroep Loonse en Drunense Duinen en omgeving* waaronder de lokale dassen – en veldspecialist J

Afbeelding 2.1 Locatie dassen hoofd- en bijburchten in het zuidelijk talud van de Spoordijk (ingemeten dd. maart 2022).

3 Te treffen maatregelen

Ten aanzien van de te treffen maatregelen die noodzakelijk zijn om de aanwezige leefgebiedsfunctie te behouden en het doden en/of verwonden van individuen voorkomen, wordt onderscheid gemaakt tussen mitigerende (tijdelijke) maatregelen en compenserende (permanente) maatregelen. In onderhavig geval valt het merendeel van de maatregelen onder mitigatie uitgezonderd de inrichting van nieuw leefgebied voor de das wat kan worden beschouwd als compensatie.

3.1 Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen worden getroffen om de effecten op de dassen tot een minimum te beperken waarbij tevens wordt voldaan aan de zorgplicht ten aanzien van het voorkomen van doden en verwonden van individuen. Deze maatregelen zijn o.a. gebaseerd op de kennisdocumenten van BIJ12 en praktijkervaring bij eerdere verplaatsingen van dassenburchten bij projecten in het kader van ruimtelijke ingrepen.

3.1.1 Ontmoedigen dassenburcht

Dassen zullen niet ruw worden verjaagd uit de kraamburcht maar worden, wanneer de alternatieve verblijfplaats (in dit geval de volledige compensatieopgave) aantoonbaar functioneel is, 'ontmoedigd' om gebruik te maken van de burcht waarna deze zal worden ontmanteld.

In chronologische volgorde zullen de volgende stappen worden doorlopen:

1. **Uitrasteren.** De dassen zullen in de periode juli tot december (buiten de gevoelige voortplantingsperiode) worden ontmoedigd om van de bestaande burcht gebruik te maken. Allereerst wordt de dassenburcht uitgerasterd (afbeelding 3.1) met dassengaas (100cm hoog, 50cm ingegraven en ondergronds naar de buitenzijde omgeslagen) zodat de burcht met het volledige ondergrondse gangenstelsel binnen de 'ren' is gelegen. In het raster worden één of meerdere omgekeerde terugkeerkleppen geplaatst, in deze fase nog zonder klep.

Afbeelding 3.1 Impressie afrastering burchtlocatie en terugkeerklep (MOS-Ecologie).

2. **Ontmoedigen.** Vervolgens wordt de burcht handmatig en zorgvuldig en met klein materieel, vrijgemaakt van opgaande begroeiing (afbeelding 3.2). Indien noodzakelijk zal, op basis van monitoring (stap 2) aanvullend gebruik worden gemaakt van mobilights om lokaal het aanwezige leefgebied voor de das onaantrekkelijk te maken. Het ongeschikt maken van de burchtlocatie vindt plaats onder ecologische begeleiding van een dassendeskundige.

Afbeelding 3.2 Impressie 'ontmoedigen' dassenburcht (MOS-Ecologie).

3. **Monitoring en Afsluiten.** Gedurende het 'ontmoedigen' in stap 1 en 2 zal de burcht met alle ingangen worden gemonitord op aanwezigheid en activiteit van dassen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van ir-camera's, stokjes in de ingang van de pijp en van sporen (afbeelding 3.3).

Wanneer is aangetoond dat de dassen gebruik maken van de compensatieburcht en de huidige burcht gedurende 2 weken niet is bezocht, worden de kleppen aangebracht in de terugkeervoorzieningen. Wanneer onverhoopt nog aanwezige dassen de 'ren' nu verlaten, kunnen zij na het passeren van de omgekeerde terugkeervoorziening niet meer bij de burcht komen.

Afbeelding 3.3 Impressie monitoring bewoning burchtlocatie en dassenactiviteit (MOS-Ecologie).

4. **Monitoring en Ontmantelen.** Door middel van monitoring zal na een periode van circa 4 weken van inactiviteit de burcht geheel worden ontmanteld. Dit gebeurt zorgvuldig door iedere pijp in z'n geheel op te graven, deels met klein materieel (minikraan) en deels handmatig (afbeelding 3.4). Het ontmantelen vindt plaats onder begeleiding van een dassensdeskundige met aantoonbare ervaring op het gebied van het ontmoedigen en ontmantelen van dassen(kraam)burchten.

Afbeelding 3.4 Impressie zorgvuldig afgraven en ontmantelen dassenburcht (MOS-Ecologie).

5. **Herinrichten talud.** Na het herstellen van het talud zal deze opnieuw worden ingeplant zodat de das hier op termijn weer gebruik van kan maken om zicht te vestigen. Mogelijk dat er wel maatregelen worden voorzien om verzakking van het fietspad in de toekomst te voorkomen. Het uitgangspunt is echter wel dat voor de dieren hierbij geen sprake dient te zijn van een significante afname van het functioneel leefgebied.

Alle maatregelen worden uitgevoerd door of vinden onder begeleiding plaats van een ter zake kundig op het gebied van 'ontmoedigen' van dassen. Alle maatregelen worden opgenomen in een ecologisch werkprotocol wat op de projectlocatie aanwezig is waarbij de inhoud bekend is bij de werknemers.

3.1.2 Risico's

Gezien het conservatieve karakter van de das bestaat het risico dat dieren niet zelfstandig naar het nieuw in te richten compensatiegebied zullen trekken en de dieren de oorspronkelijke burchtlocatie niet willen verlaten. Als beheersmaatregel worden de dieren in dat geval actief weggevangen.

Actief wegvangen is voor de das het meest impactvolle scenario en betreft dan ook een terugvalscenario dat pas in werking treedt als niets meer werkt om de dassen te motiveren om zelfstandig te vertrekken. De opzet van het wegvangen bestaat op hoofdlijnen uit het plaatsen van vangkooien op de 'poortjes' en het voor een nader te bepalen tijd afvangen van de dieren. Een detailopzet van het wegvangen zal indien onverhoopt toch aan de orde blijkt, worden ingediend bij het bevoegd gezag en na akkoord in gang worden gezet. Aangezien het wegvangen specialistisch werk betreft zal dit worden uitgevoerd door aantoonbaar ervaren ecologen en/of gerenommeerde instanties en in samenwerking met de Dassenwerkgroep.

3.1.3 Beperken verstoring en impact op het landschap

- A. In geval van werkzaamheden binnen 20 meter van de dichtstbijzijnde toegang van een burcht:
 1. Afschermen burcht ter voorkomen van betreding en minimaliseren verstoring;
 2. Werkzaamheden alleen tussen zonsopgang en zonsondergang uitvoeren, maar niet later dan 19:00 uur.
 3. Het gebruik van grond berijdende voertuigen en machines wordt geminimaliseerd. Werkzaamheden om het talud te verbreden en het asfalteren vinden plaats vanaf maximale afstand van de burcht en met een rustig tempo en kleinschalig materieel.
 4. Deze werkzaamheden dienen onder begeleiding van een dassendeskundige uitgevoerd te worden.
 5. Er worden geen werkzaamheden uitgevoerd die trillingen in de ondergrond veroorzaken.
 6. Ingangen van de dassenburcht en wissels mogen niet beschadigd of geblokkeerd worden en/of onder hout bedolven worden.
 7. Het verwijderen van bomen vindt gefaseerd in ruimte en tijd plaats. De velrichting is van de burcht afgekeerd. Hier wordt invulling aan gegeven door:

- de beplanting bij de hoofdburcht te behouden over de gehele lengte van het deel te behouden Spoordijk (circa 60-70 meter).
 - de beplanting aan de noordkant wordt verwijderd in de periode augustus t/m april, buiten voortplantingsperiode van de das.
8. Schade aan de ondergroei wordt zo veel als redelijkerwijs mogelijk is, voorkomen. Hier wordt invulling aan gegeven door:
- In de omgeving van de burcht binnen circa 60-70 meter aan de zuidkant van de spoordijk geen kap- en rooiwerkzaamheden uit te voeren.
- B. In geval van werkzaamheden op meer dan 20 meter van de burcht:
1. Het betreden en vernielen van dassenwissels moet zo veel mogelijk worden voorkomen.
 2. Dassenwissels moeten voor zonsondergang (of uiterlijk 19:00 uur als de zon later onder gaat) weer vrij zijn van geveld hout en gevelde takken.
 3. Er moeten maatregelen genomen worden om andere tijdelijke obstakels, zoals greppels en grondwallen, te passeren.
 4. Er moet een fysieke buffer worden aangebracht tussen de plek waar de activiteit plaatsvindt en de burcht om betreding van de burcht te voorkomen.
 5. Als bomen verwijderd moeten worden, vindt dit bij voorkeur gefaseerd in ruimte en tijd plaats. Hier wordt invulling aan gegeven door:
 - De beplanting die wordt verwijderd dient over een periode van enkele weken te verwijderd worden zodat er een bepaalde gewenning kan optreden.
- C. In plaats van op traditionele wijze heien, boren en dergelijk worden methoden gebruikt die minder lawaai of trillingen veroorzaken waardoor er minder verstoring is.
- D. Gefaseerd werken in ruimte en tijd zodat er altijd voldoende leefgebied is. Binnen het project GOL zijn verder de volgende werkzaamheden opgenomen die van positieve invloed zijn op de das in de Baardwijkse Overlaat:
1. Er wordt in kader van GOL een faunatunnel ten zuiden van de burcht onder de Overlaatweg aangelegd.
 2. Daarnaast wordt in het kader van GOL langs het Drongelenskanaal een ecologische verbindingszone (EVZ) gerealiseerd (zie paragraaf 3.2). Dit EVZ heeft de das als één van de doelsoorten.

3.2 Compenserende maatregelen

3.2.1 Locatie en inrichting alternatief leefgebied

Om het tijdelijk verlies van de hoofdburcht op te vangen en in de eindsituatie het duurzaam voortbestaan van de relatief forse familiegroep te garanderen, wordt ten zuiden van de spoordijk, ter hoogte van het te behouden bosareaal, circa 0,9 ha nieuw dassenleefgebied aangelegd (afbeelding 3.5 en 3.6).

Aan de oostzijde wordt een bosje aangeplant ter lengte van het resterende grondlichaam en ter breedte van het broekbos aan de westkant. De aanplant bestaat uit inheems sortiment uit het eiken-berkenbos op zand.

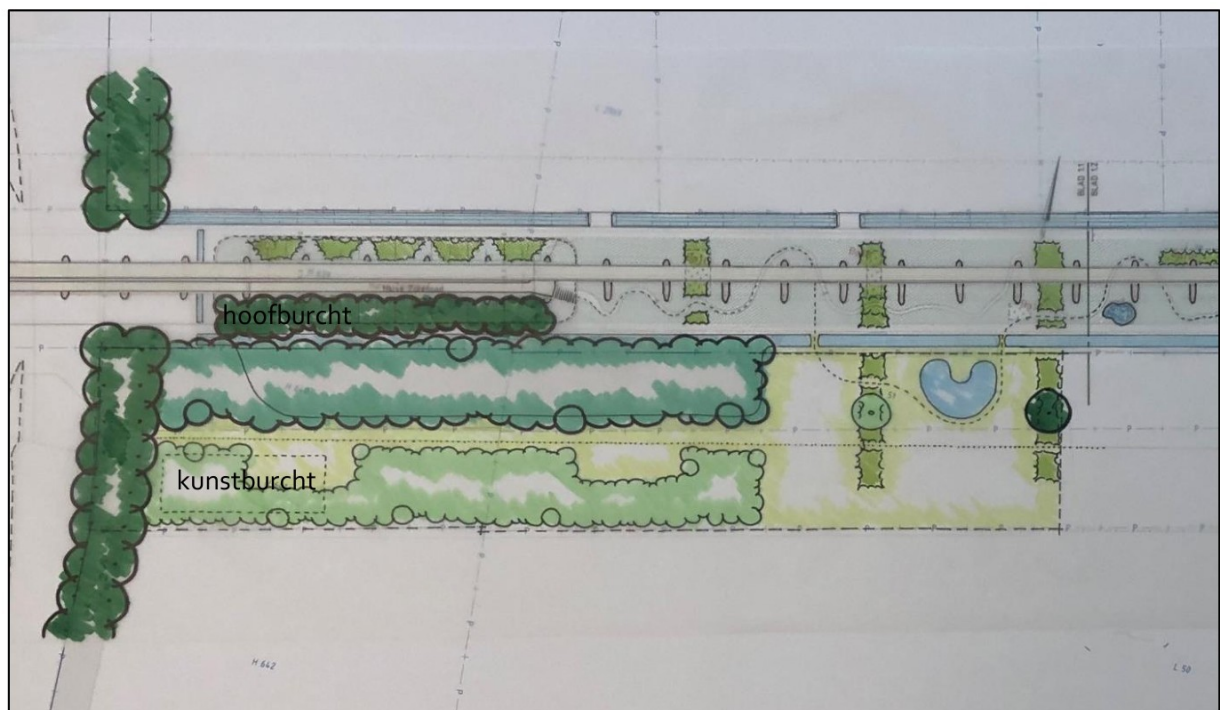
Aangrenzend wordt aan weerszijden van de fietsbrug een kleine hoogstamfruitboomgaard ingericht met appel- en perensoorten. Het valfruit komt ten goede aan tal van diersoorten, waaronder de Das. Het grasland in de boomgaard heeft een kruidenrijk karakter en wordt van beheerswege extensief beweide om zo een goede bodemvitaliteit en het bodemleven te stimuleren.

De kunstburcht voor de das wordt in de zuidwesthoek aangelegd. Met bosaanplant wordt een soort kamer gecreëerd en aangevuld met struikvormers waarbij na aanplant de ingangen deels in en deels

buiten de aanplant liggen om zo de natuurlijke dynamiek en de voorkeur van de dassen zelf ten dienste te zijn. Het bos wordt zo aangeplant dat alle ingangen uit het zicht liggen vanaf de openbare weg en de aangrenzende landbouwpercelen. Tevens wordt een kleine poel gerealiseerd zodat drinkwater en voedsel (amfibieën) op termijn binnen handbereik is voor de aanwezige dassen.

Afbeelding 3.5 Huidige en toekomstige situatie dassenleefgebied spoordijk.

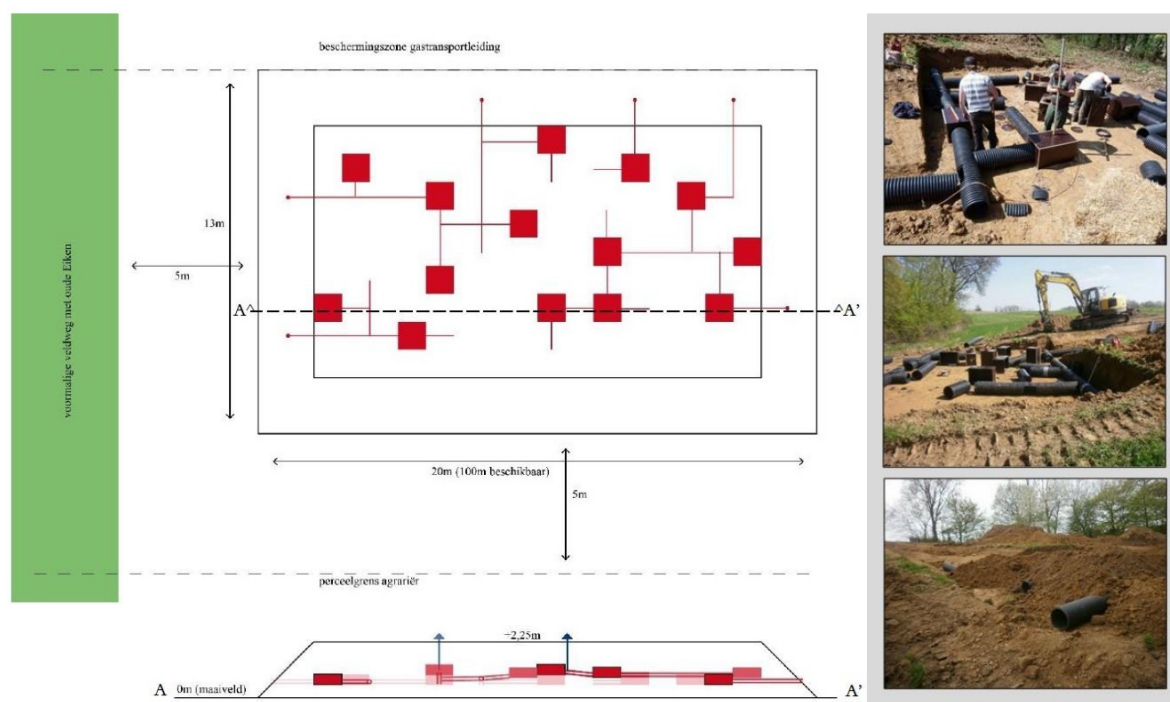
Afbeelding 3.6 Inrichting dassenleefgebied Spoordijk met ligging hoofd- en kunstburcht (Blaas, 2022)

3.2.2 Ontwerp alternatieve verblijfslocatie

Voor de bouw van de kunstburcht wordt in ieder geval gebruik gemaakt van de grondhopen die reeds aanwezig zijn van de in de huidige situatie aanwezige crossbaan. Doel daarvan is het herstel van het oorspronkelijke maaiveld van het overlaatgebied. De rest van de benodigde (en niet vervuilde) grond (leemhoudend zand) wordt aangevoerd van elders. De basismaatvoering betreft 20x13x2,25m (lxbxh). In het geabstraheerde voorstel in afbeelding 3.7 is deze voorzien van 6 ingangen, 14 kamers (factor 2 o.b.v. 2 adulte en 5 juveniele dieren) en een reeks doodlopende uiteindes van waaruit de dassen zelf naar inzicht nieuwe tunnels kunnen uitgraven. Gewerkt wordt met gresbuizen van 30cm diameter en kamers met een maatvoering van 80x50x45cm (lxbxh).

Alhoewel de drooglegging van het terrein afdoende is, wordt het buizensysteem op circa 50cm boven maaiveld aangebracht. Daarmee laat uit te graven grond zich makkelijker wegwerken door de das (een situatie waar ze veruit de voorkeur aan geven). Het gronddek dat zo resteert in circa 1,45m wat een voldoende dikke isolerende laag biedt. In een kunstburcht is ventilatie noodzakelijk, omdat de buizen niet ademen zoals een normale aarden gang. Om die reden worden de achterste kamers hoger aangelegd (circa 80cm boven maaiveld) waardoor de luchtstroom vanuit aan te brengen standpijpen (diameter 125mm) door het tunnelsysteem bevorderd wordt.

De nieuwe locatie wordt minimaal 6 maanden voordat de 'ontmoediging' van de huidige burcht wordt gestart, gerealiseerd. Zo heeft de nieuw aangeplante vegetatie de mogelijkheid om functioneel te ontwikkelen en hebben de dassen de tijd om de burcht te ontdekken. Deze twee aspecten zijn van groot belang om een functioneel compensatiegebied op te kunnen leveren en het 'ontmoedigen' (tijdig) te kunnen starten.

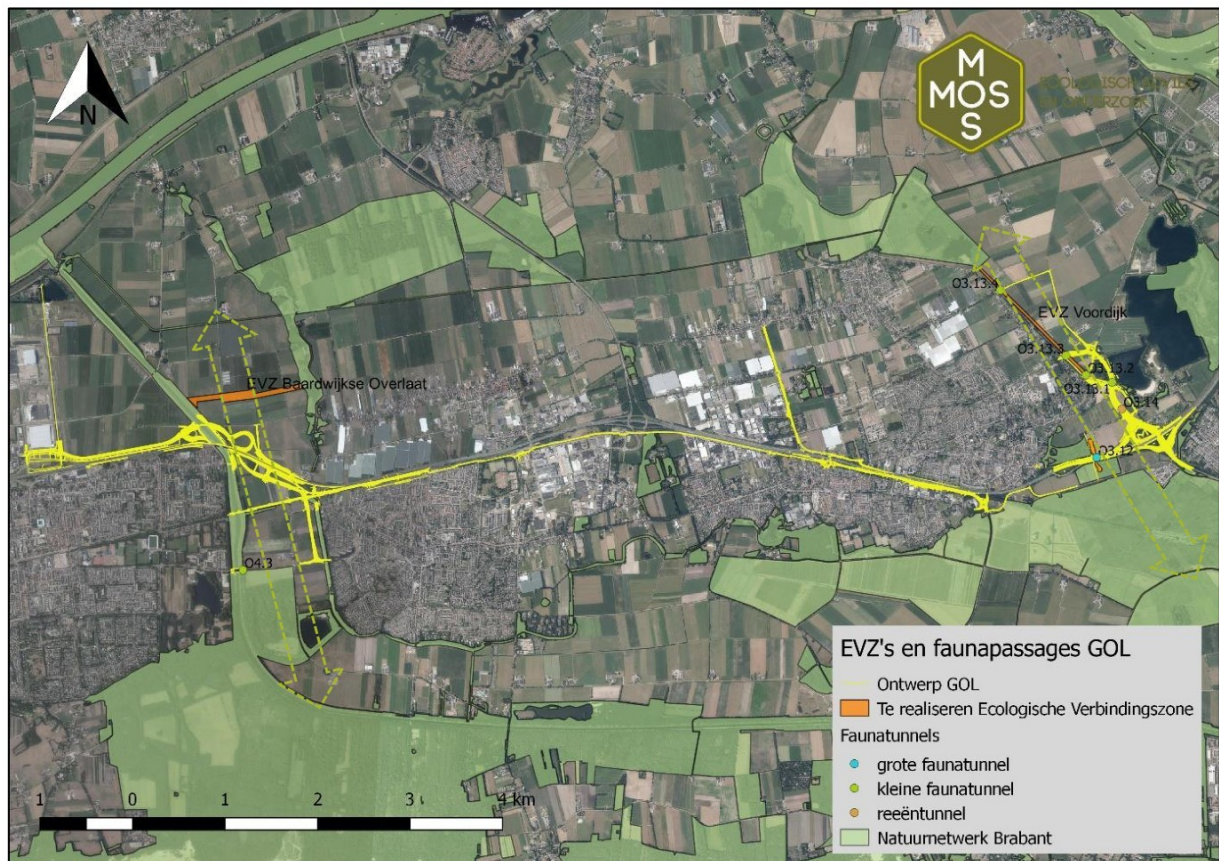
Afbeelding 3.7 Geabstraheerd bovenaanzicht van de positie en inrichting van de kunstburcht (Blaas, 2022) en referentiebeelden van de aanleg van een kunstburcht (MOS-Ecologie).

3.3 Ontsnippering en aanleg nieuwe natuur

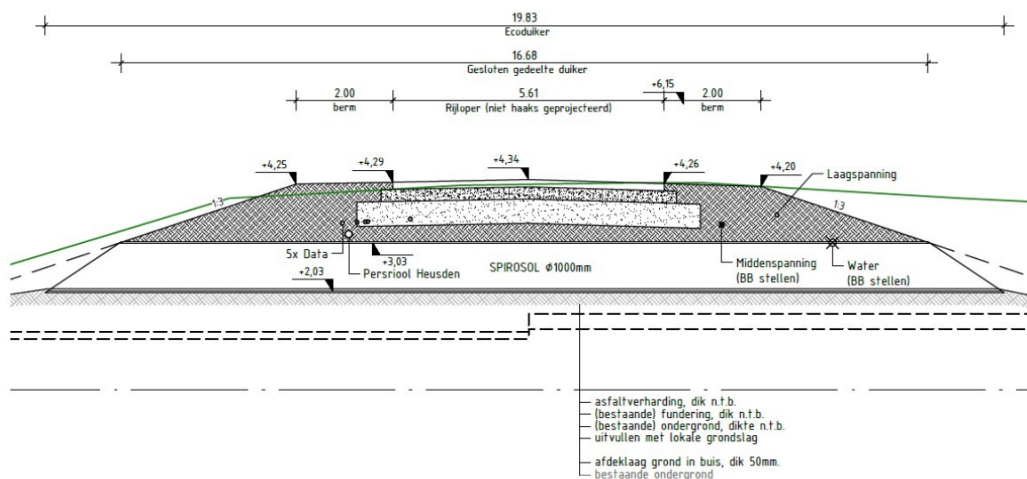
Bij de realisatie van GOL worden verschillende maatregelen getroffen die invulling geven aan de provinciale doelstelling voor het minimaliseren van barrièrewerking door infrastructuur op het landschap, de leefomgeving voor fauna en het aaneenhechten van onderdelen van het Natuurnetwerk Brabant (NNB).

In afbeelding 3.8 is de ligging weergegeven van het NNB ten opzichte van GOL. Ter hoogte van de Aansluiting 40 en Baardwijkse Overlaat /Overlaatweg en de Aansluiting 45 is ruimtelijk gezien een 'groene corridor' aanwezig waar in het kader van GOL specifieke maatregelen worden getroffen om de connectiviteit van het natuurlijke landschap te borgen en te versterken.

Dit wordt onder ander gedaan door de aanleg van de ecologische verbindingszones (EVZ's) Baardwijkse Overlaat en de realisatie van een droge faunatunnels (O4.3). Alle voorzieningen worden ten aanzien van dimensionering, inrichting en inpassing uitgevoerd op basis van de Leidraad faunavoorzieningen bij Infrastructuur (Wansink *et al.*, 2013). Een impressie van de te realiseren faunavoorziening onder de Overlaatweg (ontwerpfase DO) is weergegeven in afbeelding 3.9.

Afbeelding 3.8 Overzicht van de in het kader van GOL te realiseren EVZ's en faunapassages ten opzichte van NNB.

Afbeelding 3.9 Droge faunatunnel O4.3, spiroisol 1.000mm (uitsnede Ontwerp DO-fase).

4 Effecten korte termijn (conditionering en uitvoering)

Door de voorgenomen aanleg van de snelfietsroute (SFR) en het herstel van de ter plaatse aanwezige verzakkingen zal de hoofdburcht tijdelijk moeten verdwijnen. Daarnaast valt de oostelijk gelegen bijburcht (afbeelding 3.6) binnen het ruimtebeslag van de werkzaamheden en zal worden vernietigd. De kwaliteit van dassenleefgebied is onder andere gebaseerd op een toegankelijke voedselbron in combinatie met de aanwezigheid van reliëf (ten behoeve van de aanleg van een burcht) en voldoende dekking ten behoeve van rust en veiligheid. In het kader van de voorgenomen ontwikkeling van de Spoordijk zal het volledig noordelijke talud worden kaalgekapt alsmede het overgrote deel van het zuidelijk deel, uitgezonderd een strook van 60 tot 70 meter ter hoogte van de kraamburcht. Effectief is er sprake van een afname van 70% van het leefgebied ter plaatse van de Spoordijk waardoor in de eindsituatie 0,6ha leefgebied overblijft te hoogte van de burcht (afbeelding 3.5).

Vernietiging of beschadigen van een vaste rust-of verblijfplaats van das, direct of indirect, is strijdig met artikel 3.10 lid 1b uit de Wnb. Om de genoemde verstoring en daarmee overtreding van verbodsbepalingen uit de Wnb te voorkomen, dienen maatregelen te worden getroffen zodat de functionele leefomgeving en (daarmee de) verblijfsfunctie te allen tijde gegarandeerd is.

Uit recent onderzoek is echter gebleken dat gedurende de aanleg van infrastructuur op korte afstand van een dassenburcht geen sprake was van zichtbare gevolgen voor een aanwezige dassengroep. Ook het gedurende intensieve sloopwerkzaamheden op 100 meter afstand en het tot 20 meter van het foerageergebied van dassen frequent aan- en afvoeren van materialen, bleek geen significant effect te hebben (Bakker *et al*, 2019). Dassen blijken in vele gevallen tamelijk conservatief en laten zich niet zomaar van de burcht of van vertrouwde looproutes verdrijven (Roper, 2010).

De dassen uit de hoofdburcht zullen tijdelijk een ander onderkomen krijgen door het tijdig aanbieden van nieuwe oppervlak functioneel leefgebied waaronder een kunstburcht en de dassen vervolgens met zorg te ontmoedigen nog langer gebruik te laten maken van hun huidige burchtlocatie. Deze maatregelen zijn in Nederland meer met succes toegepast waaronder bij het project Buitenring Parkstad Limburg en Landgoed De Wamberg.

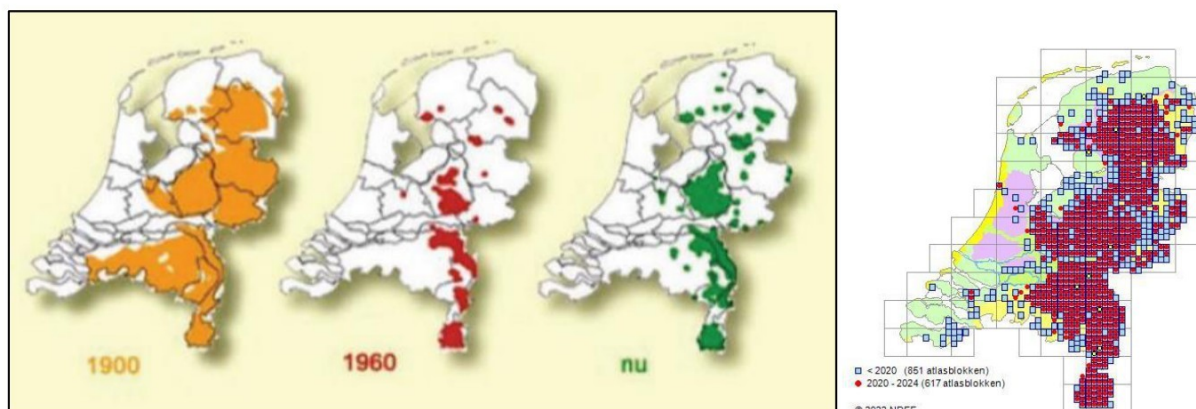
Ten aanzien van de uitvoeringswijze (die plaatsvinden na relocatie van de dassen naar het compensatiegebied) zullen voor funderingswerkzaamheden binnen 20m afstand van het compensatiegebied geen heiwerkzaamheden plaatsvinden. Ook voor de overige werkzaamheden geldt dat er zo veel als mogelijk trillingvrij zal worden gewerkt. Om die reden wordt verwacht dat door het treffen van compenserende en mitigerende maatregelen in de tijdelijke situatie geen negatieve effecten aan de orde zijn ten aanzien van de nieuwe hoofdburchtlocatie, de vernietiging van de bijburcht, de uitvoeringswerkzaamheden ter realisatie van de SFR en de afname van 70% van dekking biedend leefgebied.

5 Effecten lange termijn (Gunstige Staat van Instandhouding)

Naast de tijdelijke effecten door de voorgenomen ingreep gedurende de uitvoeringsfase is sprake van mogelijke effecten op lange termijn wanneer GOL in gebruik is genomen. Deze eindsituatie wordt getoetst aan de Staat van Instandhouding voor de betreffende soort. Vervolgens wordt een toelichting worden gegeven ten aanzien van de Staat van Instandhouding ten aanzien van de aspecten populatie (i.c. omvang en opbouw), verspreiding, leefgebied (i.c. oppervlakte van habitat, geschiktheid van habitat voor soorten, structuur en functies van habitats) en het toekomstperspectief.

5.1 Staat van Instandhouding

Rond 1900 leefden er circa 12.000 dassen in Nederland. In 1960 was dit aantal geslonken tot circa 1.200 exemplaren, met een veel beperktere verspreiding in het land (figuur 6). De aanleg van wegen, verstedelijking en schaalvergroting in de landbouw hebben geleid tot vernietiging en versnippering van de leefgebieden van de das. In 1980 waren er nog steeds maar 1.200 exemplaren. Door gerichte maatregelen en een effectieve actieve bescherming is het aantal dassen daarna weer toegenomen. In 2006 leefden er ongeveer weer 4.500 exemplaren, en in 2011 ongeveer 5.000. Er lijken nog veel in potentie geschikt beoordeelde plekken te zijn die niet (opnieuw) in bezit zijn genomen door de das. Dit geldt vooral voor gebieden als de Achterhoek, Twente en het westen en midden van Brabant (BIJ12-3). Op basis hiervan kan worden geconcludeerd dat er sprake is van een 'gunstige' Staat van Instandhouding.

Afbeelding 5.1 Ontwikkeling van de verspreiding van de das van 1900 - 1960 - 2000 (nu) (Uit BIJ12-3, bron: dasenboom.nl) en 2020 (NDFF)

5.2 Afbreuk Gunstige Staat van Instandhouding

De gunstige Staat van Instandhouding van de binnen de invloedsfeer van GOL aangetroffen dassen komt niet in het geding als gevolg van de aanleg en ingebruikname van de SFR en landschappelijk herinrichting van de omgeving van de Spoordijk. De das is vrij conservatief en beperkt gevoelig voor verstoring. Doordat nieuw en extra oppervlak leefgebied (hoofdstuk 3) voor de das wordt ingericht is er geen sprake van achteruitgang van kwaliteit van het functioneel leefgebied tijdens en na de uitvoeringswerkzaamheden en wordt de duurzame instandhouding van de familiegroep geborgd.

Op lange termijn wordt het leefgebied van de das daarnaast ook verbeterd door de realisatie van een ecologische verbindingzone langs de Drongelens kanaal, waaronder geleidende structuren onder de nieuwe te realiseren brug. Hierdoor kan de das vanuit de Drunense duinen en de Baardwijkse Overlaat ten zuiden van de Overlaatweg doorsteken naar de Maas. Om de barrièrewerking van de Overlaatweg te mitigeren is tevens de aanleg van een faunatunnel (O4.3) onder de Overlaatweg aansluitend op de

ecologische verbindingzone in GOL opgenomen. Dit verbetert de bereikbaarheid van het leefgebied van de das ten noorden van de Overlaatweg voor de dassen die leven ten zuiden van deze weg.

Geconcludeerd wordt dat, op basis van bovenstaande, de gunstige Staat van Instandhouding van das in het algemeen niet in gevaar komt. De in het plangebied aanwezige leefgebiedsfunctie (verblijfplaatsen, migratieroutes en foerageergebied) blijven te allen tijde behouden.

6 Belang en alternatieven

6.1 Doel en belang

Aanvullend op het initiële activiteitenplan (Mos, 2020) kan worden beargumenteerd dat de huidige situatie ter plaatse van het ernstig verzakte fietspad een risico oplevert voor een veilig gebruik door de weggebruikers. Kans op valpartijen wordt vergroot door de aanwezigheid van de aangebrachte barri r in combinatie met aanwezigheid van elektrische fietsen en grote aantallen dagelijkse passanten. Zeker in de donkere en natte tijden van het jaar vergroot dit de kans op onveilige situaties. Op basis hiervan is het voorgenomen herstel van het fietspad waarbij de hoofdburcht van de das tijdelijk moet worden verwijderd noodzakelijk en is daarmee de overtreding van artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming gerechtvaardigd in het belang van:

- **Volksgezondheid en openbare veiligheid.**

6.2 Alternatievenafweging

Voor de onderbouwing van de alternatieven wordt voor de volledigheid verwezen naar de reeds ingediende en vergunde aanvragen Z/046361 en Z/064420 met onderstaand een verdere uitwerking hiervan.

6.2.1 Ontwerp en locatie

Binnen het project GOL zijn meerdere alternatieven uitgewerkt waaronder ook verschillende locatie. Bij de uitwerking van de alternatieven is natuur meegenomen en afgewogen. Daarnaast worden binnen het project GOL ook verschillende natuurprojecten meegenomen, zoals inrichting van de ecologische verbindingszone langs het Drongelens kanaal en tussen het Drongelens kanaal en de Elshoutse Zeedijk, de inrichting van de ecologische verbindingszone Vlijmen Oost en de aanleg van een faunatunnel onder de A59 ten oosten van Vlijmen. Door deze natuurprojecten integraal mee te nemen met de overige GOL-projecten kon voor natuur meer bereikt worden dan als het als aparte projecten was ingestoken. Zo is in het kader van GOL de klimaatbuffer aangelegd als extra ontsnipperingsmaatregel, is de ecologische verbindingszone tussen het Drongelens kanaal en de Elshoutse Zeedijk aangepast tot een 40 meter brede natuurzone en kon er met HoWaBo een combinatie worden gemaakt met een faunatunnel als resultaat.

De herinrichting van de spoordijk, de vestigingsplaats van de das, vindt plaats om twee redenen:

- realiseren snelfietsroute (SFR)
- compenseren openheid landschap

Om woon-werkverkeer met de fiets te stimuleren, wordt een snelfietsroute tussen Waalwijk en Den Bosch gerealiseerd. Het huidige fietspad over de Spoordijk is hiervoor te smal. De meest logische locatie is ter hoogte van het bestaande fietspad. Als een nieuwe fietsverbinding op een andere locatie in het landschap wordt aangelegd, leidt dit tot een groter ruimtebeslag op het leefgebied van de das.

Bovendien zorgt een nieuwe fietsverbinding op een andere locatie tot een toename aan versnippering. Uitbreiden aan de zuidkant zou, ondanks de tijdelijk ontmanteling van de hoofdburcht, leiden tot permanent verlies ervan. Door direct ten zuiden van de hoofdburchtlocatie extra leefgebied voor de dassen aan te leggen, is het duurzaam behoud van de dassenburcht geborgd op het moment dat het gehele gebied weer functioneel is (na herstel van het talud ter plaatse van de hoofdburcht).

Om het tijdelijk vernietigen van de kraamburcht te voorkomen kan worden gekozen voor het scenario om het fietspad inclusief barri r te laten liggen. De verzakking zal blijvend verslechtering wat op termijn kan leiden tot het in elkaar zakken van de burcht waarbij niet is uitgesloten dat dieren daarbij sterven. Herstel van het talud en fietspad zullen dan alsnog moeten plaatsvinden waarbij de hoofdburcht alsnog zal moeten worden opgegraven om een stabiel talud te kunnen garanderen. Bovenstaande staat nog los

van het feit dat vanuit veiligheidsoogpunt het talud niet tot het einde der tijde in de huidige staat kan blijven liggen.

Daarnaast wordt een deel van de Spoordijk verwijderd en een snelfietsroute gerealiseerd. Hierdoor neemt de openheid van het landschap toe, waardoor de oude functie van het gebied als overlaatgebied wordt benadrukt. Deze landschappelijke maatregel vindt plaats om de negatieve effecten van de wegenstructuur van GOL op de openheid van het landschap te mitigeren. Er is bewust gekozen om niet de gehele dijk open te maken, maar juist het deel waar de dassenburcht zich bevindt, te behouden en aanvullend ter plaatse te versterken. De hoofdburcht kan hierdoor na het herstel van het fietspad behouden blijven en er ontstaat door het ingerichte compensatiegebied extra ruimte voor de dassen om te verblijven.

Ontsnippering

Om de connectiviteit van het landschap te handhaven en te optimaliseren is gedurende het ontwerpproces een extra faunapassage (600mm) voor kleine marterachtigen opgenomen onder de Noordelijke Parallelweg te Waalwijk.

6.2.2 Werkwijze

(Kap)werkzaamheden

Voor de das wordt een specifieke werkwijze gehanteerd bij het uitvoeren van de kapwerkzaamheden door deze gefaseerde te laten plaatsvinden. Ook wordt rekening gehouden met trillings- en geluidsbelastende werkzaamheden in relatie tot de afstand tot de burchtlocaties.

Planning

Door specifiek te werken buiten de meest gevoelige periode van wordt doden en verwonden van eventueel aanwezige individuen voorkomen evenals negatieve gevolgen voor de voortplanting.

Samenvattend wordt geconcludeerd dat er geen alternatieve bevredigende oplossing is die minder negatieve effecten op de das. Door de gekozen werkwijze is het effect van de werkzaamheden op de soort tot een minimum beperkt. De gekozen werkwijze wordt dan ook gezien als het alternatief met de minste effecten.

Bronnen

- Bakker, B., Mulder, J. & V. Loehr. 2019. Dassen niet onder de indruk van grootschalige wegverbreding. De levende natuur. November 2019, p. 245-249.
- Blaas, M. 2022. Landschapsplan compensatie leefgebied Das doorlaatbrug. September 2022 Bureau Verbeek. Maastricht.
- Bij12. 2017-3. Das *Meles meles* Kennisdocument Versie 1.0. Juli 2017.
- Goutbeek, A.J. 2018. De staat van instandhouding. Factsheets voor 25 soorten in Gelderland. Provincie Gelderland. Arcadis Nederland B.V. Arnhem.
- Mos, J. 2020. Activiteitenplan Ontheffingsaanvraag soortenbescherming GOL.Docnr:006-2020. Datum: 14-07-2020. MOS-Ecologisch Advies en Onderzoek Duiven.
- Roper, T. J. 2010. Badger. Harper Collins Publishers, London.; Boonman, M. 2014. Hebben dassen last van graafwerkzaamheden? Zoogdier 24(3) p.25.
- Smitskamp, L.C. 10 april 2018. Activiteitenplan: Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat. Aanvullende ontheffingsaanvraag soortenbescherming Wet natuurbescherming. Antea Group. Oosterhout.
- Wansink, D.E.H, G.J. Brandjes, G.J. Bekker, M.J. Eijkelenboom, B. van den Hengel, M.W. de Haan & H. Scholma, 2013. Leidraad Faunavoorzieningen bij Infrastructuur. Rijkswaterstaat, Dienst Water, Verkeer en Leefomgeving, Delft / ProRail, Utrecht.

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen